

**Prof. Dr Milić Milovanović, član Saveta za borbu protiv korupcije
Vlade Republike Srbije**

Nadovezao bih se na reči mog prethodnika. Mene takođe fascinira činjenica da nemamo revizorsku instituciju na državnom nivou. Ne mogu da verujem da sedam godina od demokratskih promena u Srbiji ta institucija, koja jeste formalno, zakonom osnovana, još nije počela sa radom.

U više navrata sam u javnosti istupao zalažući se za tu instituciju i nedostaju mi reči da izrazim svoje čuđenje, budući da od 2000. godine političkim životom u Srbiji dominiraju dve takozvane demokratske partije. Jedna demokratska partija se diči svojom progresivnošću, orijentacijom ka Zapadu, ka Evropskoj uniji. Videli smo, međutim, da u Evropskoj uniji i generalno na Zapadu, centralna revizorska institucija zauzima značajno mesto. Srbija je, prema tome, izuzetak ne samo u Evropi, nego i u svetskim razmerama, kada govorimo o civilizovanom svetu, budući da nema tu instituciju. Neverovatno je da jedna demokratska partija, koja je proevropska i koja je bila na vlasti od demokratskih promena pa sve do kraja 2003. godine, nije uspela da ustanovi ovu instituciju.

Isto tako mi nije jasno da ni druga demokratska partija, koja je više nacionalno orijentisana i koja se trudi da zadrži neke tradicionalne vrednosti u našem društvu, a koju predvodi jedan pravnik koji se bavi ustavnim pravom, i kome su verovatno poznati svi ustavi nekadašnje Srbije i Jugoslavije, da ni ta partija nije bila zainteresovana za ustanovljenje centralne revizorske institucije. Naime, u svim ustavima, kako Kraljevine Jugoslavije, tako i Srbije u 19. veku, postojala je nezavisna revizorska institucija.

To je nešto što izaziva veliko čuđenje, mada možda i ne mora toliko, kada imamo u vidu političku nespremnost, odnosno nedostatak političke volje da se uspostavi kontrola javnih finansija.

Mi već dva dana govorimo o potrebi uspostavljanja ove institucije, o tome koje su njene prednosti, koji su njeni zadaci, koje su opasnosti na putu njenog stvaranja, odnosno o kojim elementima stalno moramo voditi računa. Međutim, moram istaći da sam posle izlaganja gospodina Hokesvorta postao još više pesimistički raspoložen. Naime, on je juče govorio o principima zdravog budžetskog sistema. Istakao je da svaki budžetski sistem, ukoliko želi da bude zdrav, mora da se bazira na tri principa. Međutim, ni jedan od tih principa nije zadovoljen u našem budžetskom sistemu. Naš budžetski sistem ima ozbiljne slabosti i čini mi se da u takvom sistemu, u kojem nisu ispunjene pretpostavke o kojima je govorio gospodin Hokesfort, da u takvom sistemu i nema mnogo smisla postojanja centralne revizorske institucije.

Naime, centralna revizorska institucija može valjano da obavlja svoj posao samo ako zna šta treba da kontroliše. U našoj realnosti mi čak i ne znamo koliki je državni budžet. Došlo je do probijanja budžetskog sistema, više ne znamo kada se završava jedna budžetska godina, a kada počinje nova, i o tome je juče govorio gospodin Đelić. Samo bih dodao da sa početkom sprovođenja Nacionalnog investicionog plana, mi više nismo ni u stanju da saznamo koliki je budžet ove zemlje. Sredstva se mogu prenositi iz godine

u godinu. Ako je jedan projekat počeo da se finansira u jednoj godini, on može da se i u narednoj godini finansira sredstvima iz prošlogodišnjeg budžeta, a opet neki drugi projekat koji je u manjem procentu počeo da se realizuje u prethodnoj godini, u narednoj se finansira iz novog budžeta. Dakle, nama više uopšte ne može biti jasno koliki je budžet zemlje, kada se završava jedna budžetska godina, tj. u kom trenutku podvlačimo crtu i kažemo da je budžet ostvario suficit ili deficit. Mi trenutno ne znamo ni da li je prošlogodišnji budžet ostvario suficit ili deficit, čak i bez problema o kome je govorio gospodin Đelić, bez činjenice da se sredstava ostvarena privatizacijom bez ikakve oznake ubacuju u budžet i na taj način veštački se stvara utisak o suficitu, dok u stvari postoji deficit. Naime, mi još ne znamo koliko je sredstava u prišloj godini utrošeno na Nacionalni investicioni plan. O tome se u javnosti pojavljuju veoma kontradiktorni podaci i preostaje nam samo da nagađamo o stvarnom utrošku sredstava.

Dakle, naš budžetski sistem je probijen, i jedan od prvih zadataka nove Vlade biće reforma budžetskog sistema. To je vrlo dobro istakao gospodin Đelić i mi ćemo se truditi da ga podsećamo na njegove reči, kada bude jedan od protagonista nove Vlade.

Očekujem od nove Vlade da ukine NIP, ili da ga na potpuno drugi način uključi u budžetski sistem, jer sadašnja situacija je krajnje neodrživa. Ranije sam diskutovao o NIP-u i ne bih želeo da vas sada zamaram ponavljajući neke ocene, pogotovu što smo sada pri kraju rada skupa, ali moram istaći da je samo postojanje NIP-a prepreka ostvarivanju principa zdravog budžetskog sistema. Nikada principi zdravog budžetskog sistema neće biti ostvareni, ukoliko se nastavi sa ovakvim finansiranjem kakvo se danas sprovodi.

Možda da iznesem samo par detalja u vezi sa tim NIP-om, kako bih postao jasniji.

Na primer, gospodin Hokesfort je rekao da svaki godišnji budžet mora biti deo sistema srednjoročnog planiranja. Sa tim se potpuno slažem i mogu dodati da je nešto od toga već postojalo u našoj praksi. Vlada je svake godine, na predlog Ministarstva finansija, usvajala memorandum o budžetu i ekonomskoj politici, ne samo za narednu godinu, nego za još dve godine unapred. Taj sistem je trebalo da obezbedi stabilnost fiskalne politike za nekoliko godina unapred, da privredni subjekti znaju šta ih može očekivati u narednoj godini, a šta za još dve godine.

Tako je u maju mesecu 2006. godine objavljen Memorandum o budžetu, koji ni jednom reči ne spominje da će doći do usvajanja NIP-a. Međutim, već je sledećeg meseca ministar finansija, koji je sastavio i Memorandum o budžetu, izašao sa idejom da se stvori NIP i da se u istoj i narednoj godini potroši milijarda i 700 miliona evra. Potpuno nezavisno od srednjoročnog plana, a u sistemu u kome bi svaki godišnji budžet morao da bude deo srednjoročnog plana, mi imamo potpuno novu situaciju, jedan veliki rast državnih investicija i, uopšte, rast javne potrošnje, nasuprot tvrdnjama Memoranduma da će doći do smanjivanja učešća javne potrošnje u BDP.

Ne samo da je to učinjeno, već je krajem godine došlo do izmene Zakona o budžetskom sistemu. Naime, Zakon o budžetskom sistemu je predviđao da se svake godine usvaja

jednogodišnji budžet, a sada je sa NIP-om uveden sistem višegodišnjeg budžetiranja i to je moralo biti uneto u Zakon. Međutim, ova činjenica govori o krajnjoj političkoj arbitrarnosti, koja je spremna i na izmenu sistemskih zakona zarad ostvarenja partikularnih interesa. Time se stvara jedna neizvesnost i u političkoj, ali pre svega u ekonomskoj sferi, a ta povećana nesigurnost mora doprineti rastu korupcije.

Sasvim nezavisno od same suštine NIP-a, koja ima čitav niz nedostataka i prema našem mišljenju znatno doprinosi rastu korupcije, ovde ističem činjenicu da nestabilnost privrednog sistema i ekonomskih prilika u zemlji svakako mora povećati korupciju, budući da privatni subjekti više nisu u stanju da imaju dugoročniji uvid, da planiraju svoje aktivnosti, već gledaju da na kratak rok ostvare nekakav profit, a to se najčešće postiže putem korupcije.

Pred nama je jedan veliki zadatak. Ne radi se samo o formiranju centralne revizorske institucije, o njenom postavljanju na noge, o stvaranju administracije koja će omogućiti rad te institucije, već isto tako moramo vrlo ozbiljne napore da činimo kako bi i budžetski sistem postao transparentan i uporediv sa onim što postoji u zemljama OECD-a.

Na kraju, možda da završim jednom ličnom notom, zašto sam vremenom postao pesimista. Kada sam počinjao karijeru ekonomiste, moja zemlja je bila pridruženi član OECD-a. I ne samo to, mi smo bili jedina socijalistička zemlja kao pridruženi član Evropske ekonomske zajednice. Nažalost, danas, izgleda da ne postoje nikakve šanse ni za pristupanje EU, ali ni za članstvo u OECD-u. Izgleda da je pred nama veoma dug, i sve duži put, za pristupanje međunarodnim integracijama, a jedna od glavnih prepreka na tom pute jeste visok stepen korupcije u zemlji.